

Presenting an Effective Model for Evaluating Administrative System Health Policies According to Upstream Documents: A Study in Ministry of Economic Affairs and Finance

Mohamad Rahmani¹, Navid Fatehi Rad^{2*}, Shiva Madahian², Mohsen Zayandehroodi² and Mojghan Derakhshan²

1. Ph.D. Candidate in Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.
2. Assistant Professor, Faculty of Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.

OPEN ACCESS

Article type: Research Article

*Correspondence: Navid Fatehi Rad
Fatehi_rad@iauk.ac.ir

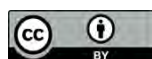
Received: February 10, 2023

Accepted: June 14, 2023

Published: Spring 2023

Citation: Rahmani, M., Fatehi Rad, N., Madahian, S., Zayanderody, M., & Derakhshan, M. (2023). Presenting an Effective Model for Evaluating Administrative System Health Policies According to Upstream Documents: A Study in Ministry of Economic Affairs and Finance. *Journal of Management and Sustainable Development Studies*, 3(1), 95-119. doi: 10.30495/msds.2023.1983359.1136

Publisher's Note: MSDS stays neutral with regard to jurisdictional claims in published material and institutional affiliations.

Copyright: © 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Abstract: This research has been done with the aim of providing an effective model for evaluating the health policies of the administrative system according to the upstream documents in the Ministry of Economic Affairs and Finance. This research is a combination of qualitative and quantitative methods, so that at first, by conducting library studies, 108 policy titles were counted as primary codes (parts of speech), which were divided into 23 basic themes (components) and then into 6 organizing themes (dimension) included administrative, social, economic, political, judicial, and financial dimensions. The initial model was verified by experts. The statistical population of this research includes 4062 employees of the headquarters and provincial general offices of the Ministry of Economic Affairs and Finance, and according to Cohen's sampling method, 205 samples were selected using the stratified sampling method. The initial model was tested in this sample. The validity of the questionnaire was calculated as (86.1 percent), the internal reliability of the questionnaire was also calculated using Cronbach's alpha, and considering that the values of Cronbach's alpha were higher than (0.7), the internal reliability of all dimensions was confirmed. Data analysis was done using SPSS and Smart-PLS software. Statistical methods of confirmatory factor analysis, structural equations and single-sample t-test have been used to investigate the research questions. As a result, according to Cronbach's alpha indices score and composite reliability higher than 0.6, factor loading higher than 0.5 of the questions, root-mean-square index score of the standardized residual equal to 0.039, the validity of the model was confirmed.

Keywords: Policy, Administrative System Health, Upstream Rules, Policy Evaluation.

Extended Abstract

Introduction

Administrative health and its realization has long been considered as an important and fundamental issue in all government organizations, and

achieving it as a common goal is of interest (Zarandi, 2006), the opposite of administrative health, corruption. It is administrative which is caused by many cases such as embezzlement, money laundering, weak management skills, weak attitudes and extensive administrative procedures, improper human resource management, improper payment and reward system, inadequate management and supervisory training, improper cost culture, The use of formal powers, the lack of accountability, the disruption of organizational activities and the lack of ethical governance in the organization. The studies conducted show that the lack of administrative integrity and the existence of corruption, due to the disruption in the allocation of resources, ultimately hinders long-term economic growth, the value of the organization will be innovation and investment (Hu et al., 2020). A look at the existing (upstream) laws in the country during the period of the Islamic Republic also shows that the issue of administrative health and the fight against corruption is so important in the opinion and perception of the country's officials and legislators that in various texts of the Constitution, Penalty Law, Civil Liability Law, Law The fight against money laundering and the law to promote administrative health have been given special attention to this phenomenon (Amiri et al., 2014); in addition to international reports, domestic surveys show that the public perception of administrative health in Iran is not very favorable (Iran Islamic Council Research Center, 2023) The importance of dealing with this issue doubles when Iran's position in the field of administrative system health (corruption perception index) is taken into account based on international indicators, including the Transparency International Organization.

Case Study

Considering the unique role of the Ministry of Economic Affairs and Finance in the implementation and evaluation of the government's economic policies and policies, this research was implemented in the form of a case study in the Ministry of Economic Affairs and Finance of Iran.

Theoretical framework

Organizational health is the survival of the organization and the improvement of its ability to adapt more with the environment. Considering the vital role of organization management and leadership in maintaining and improving organizational health (Javanbakht et al., 2022), defining administrative health is not an easy task and there is no common definition in different sources (Kargar Shouroki et al., 2021). Some sources have equated administrative health with compliance with ethics and justice in administrative behaviors (Choi et al., 2018); But administrative health includes a much broader concept and is the result of various individual, organizational, group and social interactions (Yagoubi & Yousefi Tabas, 2014). Many researches consider administrative health as the quality of the behavior of the political and public body of the government in terms of compliance with values, norms and rules (Danaei Fard et al., 2019). In this view, administrative health is an abstract concept that emphasizes the realization of the organization's goals based on values. Sometimes the term administrative efficiency is used as an alternative to the term administrative health (Kia et al., 2016).

The administrative system of Iran has an unfavorable situation in terms of health and fighting corruption, and the lack of full implementation of administrative health in government organizations in our country should be considered as an important issue. In order to examine Iran's situation in the indicators of the health of the administrative system and fight against corruption, firstly, the state of the administrative system should be measured in terms of the indicators of the health of the administrative system and the fight against corruption in order to determine the state

of the administrative system. Cases such as non-fulfillment of organizational goals, low productivity, dissatisfaction of superiors, inadequacy of administrative financial health, as well as the weakness of the monitoring and inspection system and necessary controls, which ultimately led to an increase in violations and corruption in government institutions (Habibi Tabar, 2017). The requirement for making successful changes in any program and policy is to have appropriate evaluation considerations; so that with its help one can have a proper evaluation of the conditions and thereby obtain the effectiveness of the activities and the reasons for the possible failure of those programs. The definition of the word evaluation is an introduction to the introduction of evaluation models. Some have considered evaluation to be the use of social research procedures to systematically check the effectiveness of social interventions, in the form of a program or policy, to improve the existing conditions (Rossi et al., 2004). Others see evaluation as a means to create common understanding and strengthen the sense of meaningfulness of social interventions in people's minds through the systematic collection and sharing of information (Mark et al., 2000). Therefore, evaluation includes a wide range of concepts such as measurement, monitoring, control, supervision, judgment and compliance.

Methodology

Since the current research emphasizes on the formation of a new theoretical framework (theory development) and requires a detailed review of library studies and documents in this field, it uses the strategy of thematic analysis. Answering the questions of this research requires some kind of methodology that can examine and analyze the opinions of managers and experts, which are usually qualitative data. Therefore, among the approaches, thematic analysis has been chosen due to its more structured nature. In the second part of the research, in order to check the validity of the administrative system health policy evaluation model through the factors extracted in the process of thematic analysis, a quantitative method has been taken into consideration. Data analysis was done using SPSS and Smart-PLS software.

Discussion and Results

What are the health policies of the administrative system and what dimensions and components do they have? The health policies of the administrative system were first examined through library studies of high-level laws and related policies (fragments of discourse) were extracted. After identifying the indicators (fragments of discourse), the extracted factors were categorized through thematic analysis method. Finally, the extracted concepts include 108 primary codes (indicators), 23 basic themes (components) and 6 organizing themes (dimensions), which constitute a suitable model for evaluating the health policies of the administrative system. The results show that all indicators and dimensions and components in six dimensions of administrative policies, social policies, economic policies, financial policies, judicial policies and political policies have been approved by experts. Which of the dimensions and components of the health policy evaluation model of the administrative system has a higher priority? In order to prioritize the basic themes of the administrative system health policy model, Friedman's test was used. The results show that from the point of view of the respondents, the basic themes under consideration are not ranked the same, and the basic theme of "economic justice" is ranked first, the basic theme of "systematic inspection and accountability" is ranked second, and the basic theme of "financial management" is ranked third. Friedman's test was used in order to prioritize the organizing themes of the health policy model of the administrative system. The results show that from the point of view of the

respondents, the basic themes under investigation are not ranked the same, and the organizing theme of "judicial policies" is in the first place, the organizing theme of "social policies" is in the second place, and the organizing theme of "political policies" is in the third place of importance. What is the final effective model for evaluating health policies of the administrative system? After identifying the indicators (parts of speech) and categorizing the extracted factors using the theme analysis method, finally, the extracted concepts include 108 parts of speech (indicators), 23 basic themes (components) and 6 organizing themes (dimensions), which constitute a suitable model. To evaluate the health policies of the administrative system. The results show that all indicators and dimensions and components in six dimensions of administrative policies, social policies, economic policies, financial policies, judicial policies and political policies have been approved by experts. What is the validity of the final effective model for evaluating health policies of the administrative system? Using the structural equation modeling approach, the proposed research model was examined, and the results showed: The score of Cronbach's alpha and CR (composite reliability) indices showed that the coefficients of the research variables in these two indices are more than 0.6, which indicates the appropriate reliability of the research variables. The validity of the indicators was examined by means of factor loading, which according to the factor loading calculated in no question had a factor load less than 0.5. Convergent and divergent validity, which is specific to structural equation modeling, was also confirmed. The root-mean-square residual index score (SRMR) is equal to 0.039, which indicates the appropriateness of the model. According to structural model fit index (Q2), which determines the predictive power of the model in endogenous structures, administrative policies have moderate predictive power and social policies, economic policies, financial policies, judicial policies, political policies are strong.

Conclusion

One of the important achievements of this research is to identify the health policies of the administrative system in the upstream laws of the country in order to provide an effective model for their evaluation. The researcher, by studying the related laws, analyzed them using the opinion of experts and using the statistical method of thematic analysis in the form of 108 The initial code (index), 23 basic themes (components) and 6 organizing themes (dimensions) were categorized, and then experts' opinions were used for confirmation, and its dimensions, components and indicators were confirmed, which constitute a suitable model for The evaluation of the health policies of the administrative system. According to the results of the findings, the priorities of the policies include judicial, social, political, financial, economic and administrative policies, respectively.

مطالعات مدیریت و توسعه پایدار

سال سوم، شماره اول، بهار ۱۴۰۲ - صفحه ۹۵-۱۱۹

Homepage: <https://msds.zahedan.iau.ir>

ارائه مدل اثربخش ارزیابی خطمشی‌های سلامت نظام اداری با توجه به اسناد بالادستی: مطالعه در وزارت امور اقتصادی و دارایی

محمد رحمانی^۱، نوید فاتحی راد^{۲*}، شیوا مداحیان^۲، محسن زاینده‌رودی^۲ و

مژگان درخشان^۲

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

۲. استادیار، گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

چکیده: این تحقیق با هدف ارائه مدل اثربخش ارزیابی خطمشی‌های سلامت نظام اداری با توجه به اسناد بالادستی در وزارت امور اقتصادی و دارایی انجام شده است. این پژوهش ترکیبی از روش‌های کیفی و کمی بوده بدین ترتیب که در ابتدا با انجام مطالعات کتابخانه‌ای ۱۰۸ عنوان خطمشی به‌عنوان کدهای اولیه (پاره‌گفتارها) احصا گردید که با استفاده از روش تحلیل مضمون در ۲۳ مضمون پایه (مؤلفه) و سپس در ۶ مضمون سازمان‌دهنده (بعد) شامل ابعاد اداری، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، قضایی، و مالی دسته‌بندی گردید. مدل اولیه توسط خبرگان مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری این تحقیق شامل کارکنان ستاد و ادارات کل استانی وزارت امور اقتصادی و دارایی به تعداد ۴۰۶۲ نفر بوده و با توجه به روش نمونه‌گیری کوهن تعداد ۲۰۵ نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقاتی انتخاب شده‌اند. مدل اولیه در این نمونه مورد آزمون قرار گرفت. روایی پرسش‌نامه برابر با (۸۶/۱ درصد) محاسبه گردیده، پایایی درونی پرسش‌نامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شده و با توجه به اینکه مقادیر آلفای کرونباخ بالاتر از (۰/۷) قرار گرفته، پایایی درونی تمامی بُعدها مورد تأیید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و Smart-PLS انجام شده است. برای بررسی سؤال‌های پژوهش از روش‌های آماری تحلیل عاملی تأییدی، معادلات ساختاری و آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. در نتیجه با توجه به کسب نمره شاخص‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بیشتر از ۰/۶، بار عاملی بالاتر از ۰/۵، سؤالات، نمره شاخص ریشه میانگین مربعات باقی‌مانده استاندارد شده معادل ۰/۳۹، اعتبار مدل مورد تأیید قرار گرفت.

واژگان کلیدی: خطمشی، سلامت نظام اداری، قوانین بالادستی، ارزیابی خطمشی.

DOI: [10.30495/msds.2023.1983359.1136](https://doi.org/10.30495/msds.2023.1983359.1136)

مقدمه

سلامت اداری و تحقق آن از دیرباز به‌عنوان موضوعی مهم و اساسی در تمامی سازمان‌های دولتی مطرح بوده و دستیابی به آن به‌صورت هدفی مشترک مورد توجه

دسترسی آزاد

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

نویسنده مسئول: نوید فاتحی راد

Fatehi_rad@iauk.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۲۴

تاریخ انتشار: بهار ۱۴۰۲

استناد: رحمانی، محمد، فاتحی راد، نوید، مداحیان، شیوا، زاینده رودی، محسن، و درخشان، مژگان. (۱۴۰۲). ارائه مدل اثربخش ارزیابی خطمشی‌های سلامت نظام اداری با توجه به اسناد بالادستی: مطالعه در وزارت امور اقتصادی و دارایی. فصلنامه مطالعات مدیریت و توسعه پایدار، ۳(۱)، ۹۵-۱۱۹. doi: 10.30495/msds.2023.1983359.1136

یادداشت ناشر: MSDS در خصوص ادعاهای قضایی در مطالب منتشر شده و وابستگی‌های سازمانی بی‌طرف می‌ماند.

© 2023 by the authors.

Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

است (Zarandi, 2006). نقطه مقابل سلامت اداری، فساد اداری است که ناشی از موارد متعددی از قبیل اختلاس، پول‌شویی، ضعف در مهارت‌های مدیریتی، نگرش‌های ضعیف و تشریفات وسیع اداری، مدیریت نامناسب منابع انسانی، برخورداری از سیستم پرداخت و پاداش نامناسب، مدیریت و آموزش نظارتی ناکافی، فرهنگ هزینه نامناسب، سوء استفاده از اختیارات شکلی، فقدان پاسخگویی، مختل بودن فعالیت‌های سازمانی و فقدان حاکمیت اخلاق در سازمان است. مطالعات انجام شده بیانگر این موضوع است که عدم تحقق سلامت اداری و وجود فساد، به علت ایجاد اختلال در تخصیص منابع، در نهایت مانع رشد بلندمدت اقتصادی، ارزش سازمان، نوآوری و سرمایه‌گذاری خواهد شد (Hu et al., 2020).

نگاهی به قوانین (بالادستی) موجود در کشور در دوره جمهوری اسلامی نیز نشان می‌دهد مسئله سلامت اداری و مبارزه با فساد، به قدری در نظر و ادراک مسئولان و قانون‌گذاران کشور مهم است که در متون مختلف قانون اساسی، قانون تعزیرات، قانون مسئولیت مدنی، قانون مبارزه با پول‌شویی و قانون ارتقای سلامت اداری، به این پدیده توجه ویژه‌ای شده است (Amiri et al., 2014). علاوه بر گزارش‌های بین‌المللی، پیمایش‌های درون کشوری نیز نشان می‌دهد که ادراک عمومی از سلامت اداری در ایران چندان مطلوب نیست (Iran Islamic Council Research Center, 2023). اهمیت پرداختن به این موضوع زمانی دو چندان می‌شود که به جایگاه کشور ایران در زمینه سلامت نظام اداری (شاخص ادراک فساد) بر اساس شاخص‌های بین‌المللی از جمله سازمان بین‌المللی شفافیت توجه شود. گزارش جدید سازمان شفافیت بین‌الملل^۱ (۲۰۲۱) درباره شاخص ادراک فساد حکایت از آن دارد که در سال ۲۰۲۱ کشورهای دانمارک، فنلاند و نیوزیلند هر یک با ۸۸ امتیاز از ۱۰۰ امتیاز، به‌عنوان پاک‌ترین کشورهای جهان معرفی شده‌اند و در جدول رتبه‌بندی صدرنشین شدند. کشورهای سومالی (۱۳)، سوریه (۱۳) و سودان جنوبی (۱۱) گرفتارترین کشورها در فساد بوده‌اند و در قعر این جدول قرار گرفته‌اند. در این گزارش که ۱۸۰ کشور جهان را مورد بررسی قرار داده است، امتیاز ۱۰۰ برای پاک‌ترین و امتیاز صفر برای فاسدترین وضعیت در نظر گرفته شده است. بر این اساس، ایران در سال ۲۰۲۱ توانسته است امتیاز ۲۵ را کسب کند و در جایگاه مطلوبی قرار ندارد. کشورهای گینه، گواتمالا و تاجیکستان نیز هم‌ردیف ایران بوده‌اند. در میان کشورهای همسایه ایران و منطقه، وضعیت کشورهای عراق، ترکمنستان، افغانستان، سوریه و یمن بدتر از ایران است. در این منطقه، کشورهای امارات و قطر از بهترین شرایط در کنترل فساد مالی برخوردار هستند (Transparency International, 2021).

از بین تحقیقات فراوان، تحقیق جباری پور، عابدی، جعفری و ابویی اردکانی (۱۳۹۳) با عنوان «بررسی و ارزیابی خط‌مشی‌های مبارزه با فساد در برنامه‌های چهارگانه توسعه جمهوری اسلامی» که به دسته‌بندی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری در چهار بعد اداری، اقتصادی، سیاسی، و اجتماعی پرداختند، به‌عنوان مدل پایه، برای پژوهش حاضر استفاده شد (jabaripur et al., 2015). در این پژوهش، با استفاده از الگوی رایج ارزیابی خبره‌گرای آیزنر^۲ محقق ضمن تمرکز

^۱ Transparency International, 2021

^۲ Eisner

بر شاخص‌های ارتقای سلامت نظام اداری وضع شده به‌جای استراتژی‌های مبارزه با فساد (که محور اصلی تحقیق مینا بود)، سعی شد با الهام‌گیری از مدل فوق، ضمن توسعه آن (از جهت دامنه شمول قوانین و همچنین ابعاد آن)، نسبت به استخراج خط‌مشی‌های وضع شده در دامنه وسیع‌تری از قوانین و مقررات وضع شده، از قانون اساسی گرفته تا سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی، قانون برنامه پنج‌ساله ششم، قانون مدیریت خدمات کشوری، سیاست‌های کلی نظام اداری، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، قانون مبارزه با فساد و... و ارائه مدل اثربخش ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری با استفاده از روش کیفی تحلیل مضمون توسط نظر خبرگان اقدام نموده و سپس مدل حاصله را در جامعه آماری مورد آزمون قرار داده و ضمن رتبه‌بندی و اولویت‌بندی ابعاد و مولفه‌های آن، اعتبار مدل را مورد سنجش قرار دهد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سلامت سازمانی عبارت است از بقای سازمان و ارتقای توانایی آن برای سازش بیشتر با محیط. با توجه به نقش حیاتی مدیریت و رهبری سازمان در حفظ و بهبود سلامت سازمانی (Javanbakht et al., 2022)، تعریف کردن سلامت اداری کار ساده‌ای نیست و هیچ تعریف مشترکی در منابع مختلف وجود ندارد (Kargar Shuraki et al., 2021). برخی منابع سلامت اداری را معادل رعایت اخلاق و عدالت در رفتارهای اداری دانسته‌اند (Choi et al., 2018)؛ اما سلامت اداری مفهومی بسیار گسترده‌تر را در بر دارد و حاصل برآیند تعاملات مختلف فردی، سازمانی، گروهی و اجتماعی است (Yagoubi & Yousefi Tabas, 2014). به عقیده دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۹) و کارگر شورکی و همکاران (۱۴۰۰) بسیاری از پژوهش‌ها سلامت اداری را کیفیت رفتار بدنه سیاسی و عمومی دولت در زمینه رعایت ارزش‌ها، هنجارها و قواعد می‌دانند (Danaei Fard et al., 2019; Kargar Shouroki et al., 2021). در این دیدگاه، سلامت اداری مفهومی انتزاعی است که بر تحقق اهداف سازمان برپایه ارزش‌ها تأکید می‌کند. گاهی نیز از اصطلاح کارآمدی اداری به عنوان جایگزین واژه سلامت اداری استفاده می‌شود (Kia et al., 2016).

نظام اداری کشورمان از لحاظ سلامت و مبارزه با فساد از وضعیت نامطلوبی برخوردار است و عدم تحقق کامل سلامت اداری در سازمان‌های دولتی در کشورمان به‌عنوان مسئله‌ای مهم باید مورد توجه قرار گیرد. به‌منظور بررسی وضعیت ایران در شاخص‌های سلامت نظام اداری و مبارزه با فساد، در ابتدا باید وضعیت نظام اداری از نظر شاخص‌های سلامت نظام اداری و مقابله با فساد سنجیده شود تا مشخص شود که نظام اداری در چه شرایطی قرار دارد. مواردی از قبیل عدم تحقق اهداف سازمانی، پایین‌بودن بهره‌وری، نارضایتی ارباب‌رجوع، ناکافی بودن سلامت مالی اداری و همچنین ضعف سیستم نظارت و بازرسی و کنترل‌های لازم، که در نهایت منجر به افزایش تخلفات و فساد در دستگاه‌های دولتی گشته است (Habibi Tabar, 2017).

لازمه انجام تغییرات موفق در هر برنامه و خط‌مشی، داشتن ملاحظات ارزیابی مناسب است؛ تا به کمک آن بتوان ارزیابی مناسبی از شرایط داشت و از این طریق اثربخشی فعالیت‌ها و دلایل شکست احتمالی آن برنامه‌ها را به دست

آورد. بر این اساس، ارزیابی شامل مجموعه فعالیت‌هایی منظم و سازمان‌دهی شده برای سنجش ارزش یک فعالیت است. از این رو، تغییرات مثبت و مفید در سازمان‌ها با یک ارزیابی منظم، رسمی و دقیق امکان‌پذیر است. یک ارزیابی مناسب عملاً ضامن اثربخشی فعالیت‌های یک سازمان است و در نهایت ارزیابی‌ها می‌توانند به ارزش‌های سازمانی اضافه شوند. علی‌رغم اهمیت و تأکید بر انجام ارزیابی خط‌مشی‌ها، اما متأسفانه به موضوع ارزیابی خط‌مشی در ایران کمتر توجه شده است. این در حالی است که ارزیابی خط‌مشی، نقشی بی‌بدیل در ارتقای پاسخگویی، بهبود و یادگیری خط‌مشی‌های عمومی از سطوح کلان ملی تا سطوح خرد و بخشی، بر عهده دارد و از سوی ابر خط‌مشی‌گذاران کشور نیز مورد تأکید است. برای نمونه، در اسناد ابلاغی سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران، از کلیدواژه ارزیابی، ارزشیابی و نظارت، بیش از هشتاد مرتبه بهره‌برداری شده است.

الگوهای ارزیابی خط‌مشی

تعریف واژه ارزیابی، مقدمه‌ای برای معرفی الگوهای ارزیابی است. برخی ارزیابی را استفاده از رویه‌های پژوهش اجتماعی برای بررسی نظام‌مند میزان اثربخشی مداخلات اجتماعی، در قالب برنامه یا خط‌مشی، جهت ارتقای شرایط موجود دانسته‌اند (Rossi et al., 2004). برخی دیگر، ارزیابی را وسیله‌ای برای ایجاد درک مشترک و تقویت احساس معناداری مداخلات اجتماعی در اذهان مردم از طریق جمع‌آوری و تشریح نظام‌مند اطلاعات می‌دانند (Mark et al., 2000). بنابراین، ارزیابی شامل طیف وسیعی از مفاهیم نظیر سنجش، پایش، کنترل، نظارت، قضاوت و انطباق است. این نوع را می‌توان در سیر تطور تاریخی الگوهای ارزیابی جستجو نمود.

گوبا و لینکلن^۱، سیر تحول الگوهای ارزیابی را به چهار نسل تقسیم می‌نمایند:

نسل اول ارزیابی از سال ۱۹۰۰ با تأکید بر اندازه‌گیری کمی خط‌مشی و تحت تأثیر فضای نظریه مدیریت علمی تیلور به وجود آمد. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

نسل دوم ارزیابی از سال ۱۹۴۲ با تمرکز بر توصیف‌گری کمی - کیفی بجای اندازه‌گیری آغاز شد.

نسل سوم در سال ۱۹۶۷ با چرخش نگاه از توصیف نحوه تحقق اهداف به قضاوت‌گری میزان ارزشمندی و شایستگی خط‌مشی، شروع شد.

نسل چهارم ارزیابی از سال ۱۹۸۵ با معرفی ارزیابی ساختارگرا با ترویج مدل تعاملی ارزیاب - گروه‌های ذی‌نفع به جای قضاوت‌گری فردی و مبتنی بر معرفت‌شناسی پسامدرن، آغاز شد (Guba & Lincoln, 1981).

تاکنون، الگوهای ارزیابی متعددی، با توجه به شرایط زمانی و مکانی و چارچوب‌های معرفت‌شناسانه ایجاد شده‌اند که به نظر می‌رسد گونه‌شناسی آلکین و کریستی^۲ (۲۰۱۲) از سایر الگوهای ارزیابی جامع‌تر و معتبرتر از مابقی باشد. از

¹ Guba and Lincoln

² Alkin & Christi

نقطه نظر آلکین و کریستی، به‌طور کلی الگوهای ارزیابی خطمشی را با توجه به تمرکز خاص و زاویه دید نظریه‌پرداز به موضوع ارزیابی خطمشی عمومی می‌توان به سه دسته، روش محور که به دنبال استفاده از روش‌های تعاملی و گفتگومانی برای ایجاد ادراک مشترک جمع‌ی هستند، و کاربردی که به دنبال ترکیب اقتضایی رویکردهای روش محور و ارزش محور به فراخور مسئله هستند، تقسیم نمود (Alkin & Christi, 2012).

این الگوها به همراه شرح مختصری از ایده و تمرکز اصلی و روش‌های مورد استفاده، برگرفته از منابع فوق‌الذکر، در جدول شماره ۱، نشان داده شده است.

جدول ۱. الگوهای ارزیابی خطمشی به همراه تمرکز اصلی و روش آن (Vaezi et al., 2016)

دسته	الگوها	ایده و تمرکز اصلی	روش
روش محور	هدف‌گرا	تعیین اهداف، سپس بررسی میزان تحقق اهداف از پیش تعیین شده	مطالعات قیاسی (مقایسه با استاندارد، مقایسه با میانگین)
	حسابرسی نتایج	پیشگیری از اتلاف بودجه و گره‌زدن پرداخت‌ها به تأیید تحقق اهداف توسط نهاد ارزیاب مستقل، پرداخت برای نتایج خوب و تنبیه برای عملکرد نامناسب	تعیین استانداردهای موفقیت - شکست، مدیریت نتیجه‌گرا، حسابرسی‌های رعایت رویه و عملکرد
	موارد موفق	کمک به مدیران با گردآوری اطلاعات ساده، سریع، کم‌هزینه درباره پیشرفت برنامه برای تجدید نظر اندیشیده در خطمشی با تمرکز بر شناسایی و قیاس فعالیت‌های موفق جهت شناسایی عوامل موفقیت	پیمایش کل مخاطبان برای معرفی موارد موفق و ناموفق، آزمون آماری از موارد موفق و ناموفق، مصاحبه ساختاریافته با مطلعین کلیدی
	آزمایشگاهی	رصد پیامدهای خطمشی موردنظر با تلاش جهت تعیین رابطه علی میان یک خطمشی معین و اثر آن با تعریف گروه آزمایش و کنترل	مقایسه گروه‌های آزمایش و کنترل قبل و بعد از اجرای خطمشی، مقایسه خط روند، مقایسه مخاطبین
	فراتحلیل	رصد پیامدها و اثرات خطمشی مورد نظر با خلاصه‌سازی، تحلیل و ترکیب تحقیقات آزمایشگاهی جهت افزایش روایی و پایایی	آزمون‌های آماری
	اطلاعات‌گرا	ایجاد پیامدهای بهتر با تمرکز مدیران اجرایی بر فرایندها، طراحی یک پایگاه‌داده برای جمع‌آوری مستمر اطلاعات فعالیت‌های خطمشی جهت پایش دقیق	نظام اطلاعات رایانه محور، تحلیل سیستمی، تحلیل مسیر بحرانی، سیستم بودجه‌ریزی عملیاتی، گزارش‌گری منظم بودجه و پرسنل
	هزینه مینا	قضاوت درباره بهره‌وری خطمشی با مقایسه هزینه و فایده خطمشی	تحلیل‌های هزینه به ورودی، هزینه به اثربخشی، هزینه به فایده، هزینه به مطلوبیت
	نظریه مینا	ارزیابی خطمشی بر مبنای یک نظریه	شناسایی و یا تدوین نظریه پایه (مدل منطقی و مدل اقدام) روش‌های کمی و کیفی
	مورد پژوهشی	توصیف موثق، عمیق، گسترده و مستند خطمشی برای ذی‌نفعان	تحلیل محتوای مستندات و مصنوعات، مشاهده مستقل، مصاحبه، گروه کانونی، پیمایش
	خبره‌گرا	تأکید بر توصیف و تحلیل عمیق شایستگی خطمشی از خلال نظرات منتقدان خبره جهت استفاده نظام‌مند از تجربیات گذشته و شهود خبرگان	پنل نقد و ارزیابی فنی - تخصصی خبرگان
ارزش محور	محکمه‌ای	قضاوت درباره توفیق خطمشی بر مبنای نظرات و مباحثه موافقان و مخالفان ضمن کسب اطمینان از ارائه شواهد متوازن درباره نقاط قوت و ضعف خطمشی	انواع روش‌های کمی و کیفی، علم منطق و فنون تکلم (توسط دو گروه ارزیاب مخالف و موافق)

مشتري گرا	تمرکز بر رفاه مصرف‌کننده خدمات خطمشی و استقرار قضاوت درباره شایستگی و ارزشمندی خطمشی بر نظر وی	ارزیابی فارغ از اهداف، چک‌لیست خدمات گیرندگان، پیمایش، آزمایش و شبه آزمایش
ذی‌نفع گرا	تأکید بر تعامل مستمر ارزیاب با مجریان و سایر ذی‌نفعان ضمن کمک به ایشان برای انجام ارزیابی از طریق فراهم کردن اطلاعات مفید در دسترس برای پاسخ به نیازهای متنوع مجریان و سایر ذی‌نفعان	اقدام پژوهشی و سایر روش‌های کیفی نظیر مشاهده مشارکتی، گزارش‌های مخالف، داستان‌گویی، نقش‌گذاری اجتماعی، گزارش‌های روایتی
ساختارگرا	قراردادن ذی‌نفعان در مرکزیت ارزیابی ضمن انکار وجود هرگونه واقعیت و استاندارد عینی و مشخص تأکید بر اصالت فرایندهای اجتماعی در ارزیابی	روش‌های تحقیق کیفی با محوریت مذاکره، هرمنوتیک، دیالکتیک
واقع‌گرا	آشکارسازی نظریه مستتر در هر خطمشی، ارزیابی ضمن توسعه و تکامل مفهومی خطمشی با تبیین شاخص‌ها و روابط مفروض میان عناصر برنامه باتوجه‌به بستر خطمشی	تدوین نظریه پایه معطوف به زمینه شامل مدل منطقی و مدل اقدام. امکان به‌کارگیری روش‌های کمی و خصوصاً "کیفی"
تصمیم‌گرا	تمرکز ارزیابی بر تصمیمات بجای اهداف کمک به مجریان خطمشی با تأمین دانش و اطلاعات ارزشمند برای مجریان ضمن درگیرکردن آنها در ارزیابی جهت اتخاذ تصمیمات اندیشیده برای بهبود تصمیم‌گیری و پاسخگویی	ایجاد هیئت مشورتی از نمایندگان همه افراد اعم از خطمشی‌گذاران، مجریان، کارکنان، بهره‌برداران و شهروندان علاقه‌مند به موضع، به‌کارگیری روش‌های کمی و کیفی
ترکیبی	کمک به ارتقای و پیشرفت برنامه از طریق آموزش، کنترل کیفی فعالیت‌ها و تسهیل تشریک‌مساعی طیف وسیعی از کاربران و گروه‌های ذی‌نفع، توسعه حلقه تصمیم‌گیران خطمشی و حل مشکلات به‌صورت جمعی، تخصیص مجدد قدرت در لوای تولید دانش و کمک به تغییرات اجتماعی	تشکیل گروه منتخب (کاربران و ارزیابان مشارکتی) جهت تعریف، اندازه‌گیری و قضاوت در خصوص تأثیرات خطمشی، برگزاری میزگردهای آموزشی، تسهیل گفتگوها میان گروه‌های ذی‌نفع، آموزش و هدایتگری گروه منتخب
مطلوبیت‌گرا	ابتناء ارزیابی بر برآوردن نیاز کاربردی کارفرمای طرح ارزیابی (نیاز مجریان وزی نفعان) با نگرشی عمل‌گرایانه و عدم تقید به فلسفه، متدولوژی یا هدف اجتماعی خاص، با تأکید بر سودمندی نتایج برای گروه مدنظر	تحلیل ذی‌نفعان، تشکیل کمیته نمایندگان مجریان و ذی‌نفعان مؤثر بر خطمشی، برگزاری پنل نقد و ارزیابی فنی - تخصصی خبرگان، انواع روش‌های کمی و کیفی

اکثر تحقیقات صورت‌گرفته در زمینه سلامت نظام اداری، به بررسی شاخص‌ها و مؤلفه‌های سلامت نظام اداری، عوامل مؤثر بر ارتقای سلامت نظام اداری، راهکارهای افزایش و ارتقای سلامت نظام اداری و... پرداخته است و با بررسی‌هایی که توسط محقق صورت پذیرفت مشخص شد که در زمینه بررسی وضعیت خطمشی‌های تدوین شده سلامت نظام اداری در قوانین بالادستی و سنجش میزان اثربخشی این خطمشی‌ها تحقیق و پژوهش جامع و کاملی صورت نگرفته است. در ادامه به تعدادی از تحقیقات نزدیک با موضوع مورد پژوهش پرداخته می‌شود.

پیشینه پژوهش

نوری و همکاران (۱۳۹۹)، به ارائه مدلی مفهومی از برنامه‌های اصلاح نظام اداری پرداخته‌اند. روش کار آنها براساس پارادایم تحقیق تفسیری است که ضمن تحلیل محتوای متون مرتبط با ارزیابی سیاست، برنامه‌های اصلاح نظام اداری جهت دستیابی به نظرات دست‌اندرکاران مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش آنها استخراج الگوی مفهومی منظومه‌ای

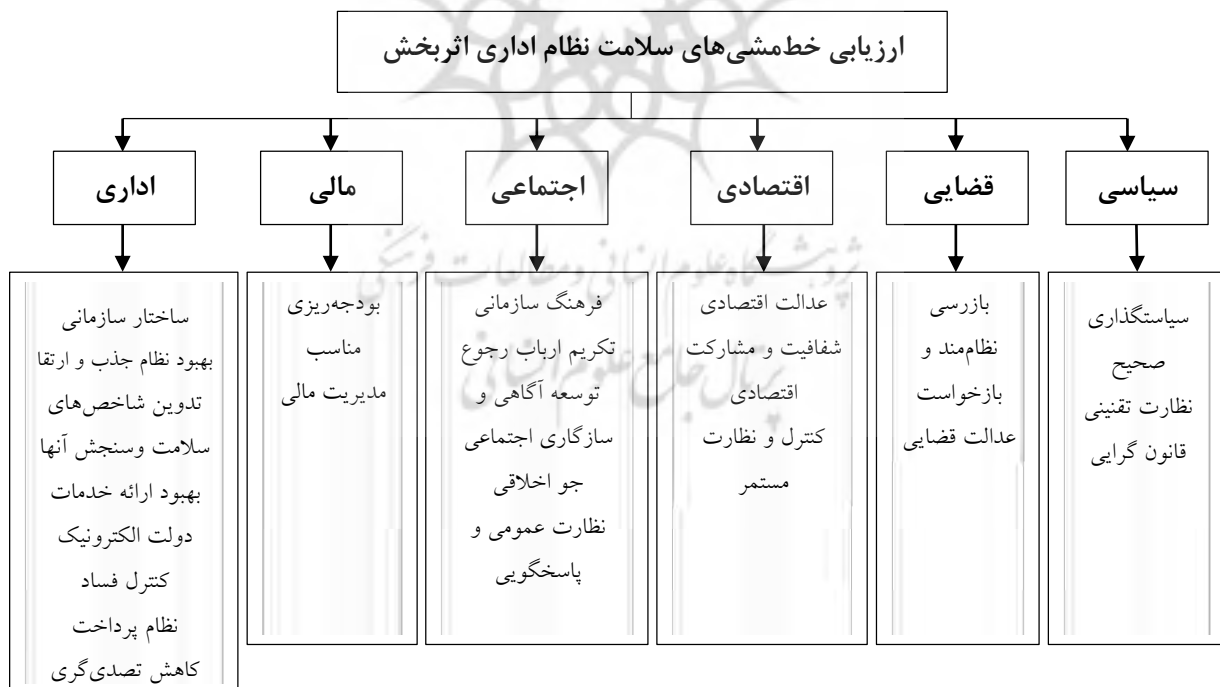
از برنامه‌های اصلاح نظام اداری شامل ۲۸۰ مفهوم پایه، ۷۱ مقوله پایه، ۹ مقوله کلان و شش بُعد می‌باشد (Nouri, 2020). حاجت پور و همکاران (۱۳۹۸) به ارزیابی خطمشی‌های سازمان تأمین اجتماعی پرداخته و الگوی ارزیابی موفق آن را ارائه داده‌اند. یافته‌های پژوهش و مدل ارائه شده این توانایی را دارد تا به‌عنوان راهکاری برای ارزیابی مطلوب و اثربخش به سیاست‌گذاران این عرصه پیشنهاد گردد. همچنین، پیشنهادهای جهت ارزیابی مؤثر مبتنی بر اخلاق در سازمان مذکور و متعاقباً ارتقای سطح کیفیت اجرای خطمشی‌های عمومی در آن سازمان ارائه گردیده است (Hajatpour et al., 2018). گرجی پور و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی و ارائه الگوی ارزشیابی در فرایند خطمشی‌گذاری فرهنگی، پرداخته‌اند. الگوی ارائه شده این امکان را در اختیار خطمشی‌گذاران، مجریان و ذی‌نفعان قرار می‌دهد که در گام نخست، از بروز آسیب‌های احتمالی در تصمیم‌گیری‌ها و اقدام‌های فرهنگی پیشگیری کنند و در گام بعدی، در صورت دست‌نیافتن به اهداف فرهنگی، با رجوع به الگوی ارائه شده، موانع و مشکلات را شناسایی و آنها را حل کنند (Gorjipour et al., 2019). حسین‌پور و همکاران (۱۳۹۸) با استفاده از نظریه زمینه‌ای به ارزیابی خطمشی‌های اقتصادی مجلس شورای اسلامی پرداخته‌اند. روش تحقیق مبتنی بر روش کیفی، نظریه زمینه‌ای، بوده است. پس از کدگذاری باز، محوری و انتخابی داده‌های گردآوری شده، تعداد ۱۵۹ مفهوم اولیه، ۴۵ مقوله فرعی و ۸ مقوله اصلی استخراج شدند. برآیند نهایی این مطالعه طراحی مدلی ۵ بُعدی است که ابعاد پنج‌گانه آن در قالب چهار رکن زمینه، ورودی، مؤلفه‌های فرایندی و محصولات طبقه‌بندی شده می‌باشد. یافته‌های این مطالعه حکایت از تسلط فضای سیاسی کشور بر فضای خطمشی‌گذاری، حاکمیت سیاست بر اقتصاد و به دنبال آن مواجه بودن بخش تقنینی، اداری و اجرایی با چالش‌ها و مشکلات نهادی، ساختاری و فرهنگی در فرایند خطمشی‌گذاری است (Hosainpoor et al., 2019). بوستان زر و همکاران (۱۳۹۷) به ارزیابی برنامه‌های توسعه با استفاده از رویکرد پویایی‌های سیستم مدلی مبتنی بر حلقه‌های بازخورد پرداخته‌اند. داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه‌های اکتشافی با خبرگان جمع‌آوری و با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، تحلیل شدند. پس از شناسایی متغیرهای مدل و روابط آن‌ها، حلقه‌های بازخوردی ترسیم و با برقراری ارتباط بین این حلقه‌ها مدل ارزیابی برنامه‌های توسعه با استفاده از نمودار علی - حلقوی طراحی شده است. مدل ارائه شده با ایجاد حلقه‌های بازخوردی مشخص بین مدیریت و رهبری برنامه، منابع، فرایندها و نتایج، به درک دقیق‌تر و صحیح‌تر علل تحقق‌نیافتن اهداف برنامه و ارائه راه‌حل‌های مناسب‌تر برای اجرای اثربخش فعالیت‌ها کمک می‌کند (Bostan Zar et al., 2018). سلطانی (۱۳۹۸) به ارزیابی نظام ملی ارزیابی پرداخته است. وی با مطالعه ادبیات ارزیابی سیاست و تحلیل تجربیات رسمی برخی کشورها از طریق مطالعه قوانین و اسناد رسمی منتشرشده، ضرورت ارزیابی نهادینه سیاست‌ها و برنامه‌ها در سطح ملی را مورد توجه قرار داده و پیشنهادهایی برای ایجاد نظام ارزیابی در کشور ارائه کرده است. نتایج یافته‌های او نشان داد نظام ملی ارزیابی باید به‌صورت گام‌به‌گام و با ایجاد آمادگی ارزیابی و فرهنگ ارزیابی در کشور اجرایی شود و بر اساس آن، الزام نهادهای سیاست‌گذار به تصویب قوانین و برنامه‌های ارزیابی‌پذیر، تعیین متولی ارزیابی کشور، تدوین برنامه‌های عملیاتی ارزیابی‌پذیر، ایجاد پایگاه‌داده ارزیابی و انتشار تمام برنامه‌ها، شاخص‌ها و نتایج ارزیابی‌ها انجام شود (Soltani, 2020).

دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به ارزشیابی کیفیت خطمشی‌های عمومی در ایران پرداختند. این پژوهش ترکیبی، در مرحله نخست خود الگویی جامع برای ارزشیابی کیفیت خطمشی‌های عمومی طراحی کرده است. در مرحله دوم، روابط بین عناصر الگوی حاصل در معرض آزمون کمی قرار گرفته است. آنها در پژوهش خود به دنبال طراحی الگویی برای ارزشیابی کیفیت خطمشی‌های عمومی در بخش کیفی و آزمون الگوی مفهومی طراحی شده در مرحله کمی پژوهش بودند. نتایج حاصل مبین آن است که بر اساس فرایند خطمشی‌گذاری عمومی، مهم‌ترین مراحل تأثیرگذار در کیفیت خطمشی‌های عمومی مرحله تدوین خطمشی عمومی و مرحله مشروعیت‌بخشی به خطمشی عمومی هستند (Shokri & Kheyrgu, 2018). حمیدی و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه خود به دنبال ارزیابی خطمشی‌های توسعه منابع کارکنان بودند. براین اساس، تعداد چهار مضمون فراگیر ۱۵ مضمون سازمان‌دهنده (بعد) از ۸۹ مضمون پایه (مؤلفه) مرتبط با الگوی ارزیابی اجرای خطمشی‌های توسعه منابع انسانی کارکنان دولت شناسایی و استخراج گردید. جهت اعتبارسنجی عوامل استخراجی پس از انجام سه مرحله دلفی ۷۶ مورد از مؤلفه‌ها تأیید و ۱۳ مورد از آنها رد شدند. دو مورد نیز بنا به نظر خبرگان پژوهش به موارد اضافه گردید. الگوی مستخرج مورد ارزیابی و پس از اصلاح و حذف ۱۴ مورد دیگر از سؤالات مدل مورد برازش و تأیید قرار گرفت. در این مدل هم‌زمان کوشیده شده است به اکثر عوامل موجود مطرح در ارزیابی خطمشی‌های توسعه منابع انسانی پرداخته شود (Hamidi et al., 2019). واعظی و محمدی (۱۳۹۶) به منظور پوشش نسبی خلا دانشی، خطمشی مالیات بر ارزش افزوده، را مبنای پژوهش قرار داده‌اند. آنها در پی شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های الگوی ارزیابی خطمشی مالیات بودند؛ بنابراین پس از تبیین مفاهیم پایه و مرور مبانی نظری، گزارش‌ها و اسناد مرتبط بررسی و راهنمای مصاحبه تهیه شد، سپس ضمن شناسایی هدفمند سیزده نفر از خبرگان دانشگاهی و اجرایی متخصص و مرتبط، مصاحبه عمیق انجام پذیرفت و در پی آن مفاهیم، ابعاد و مؤلفه‌های الگوی ارزیابی از دیدگاه خبرگان حوزه خطمشی‌گذاری عمومی ایران با بهره‌گیری از استراتژی تحلیل مضمون، استخراج شد. درنهایت الگوی ترکیبی مناسب ارزیابی باتوجه به سطوح محیطی، نهادی و سازمانی، پیشنهاد شد (Vaezi & Mohammadi, 2018). رفیع‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) به طراحی مدل جامع مدیریت عملکرد در سطح دولت و دستگاه‌های اجرایی پرداختند. بر اساس مدل ارائه شده، می‌توان عملکرد سازمان‌های اجرایی را مورد ارزیابی قرارداد. توجه خاص این مدل بر نتایج شامل بروندادها، پیامدها و اثرات حاصل از عملکرد سازمان‌های اجرایی دولتی است (Rafizadeh et al., 2016). جباری پور و همکاران (۱۳۹۳) با استفاده از روش تحلیل محتوا و تکنیک تجزیه و تحلیل مضمون، به ارزیابی و تجزیه و تحلیل محتوای خطمشی‌های چهار برنامه گذشته در ابعاد چهارگانه اقتصادی، اداری، اجتماعی و سیاسی در زمینه مبارزه با فساد پرداختند. بر اساس یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها، روند شاخص‌های هریک از ابعاد و همچنین روند کلی هر بعد و تحلیل روند ابعاد در مقایسه با یکدیگر ارائه شده، نقاط قوت و ضعف آن‌ها بررسی شده و در پایان پیشنهادهای مربوط به هر یک از ابعاد ارائه شده است (Jabaripur et al., 2015).

مورل^۱ (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان «بازگ کردن اصولی رابطه بین مدل و روش‌شناسی: یک روش پیشنهادی برای ارزیابی پیامدهای ناخواسته» به ارزیابی منظم خط‌مشی‌های عمومی با تأکید بر رویکرد نتیجه‌گرا در ارزیابی با تأکید بر شناسایی نتایج منفی و ناخواسته اجرای خط‌مشی پرداخته است (Morell, 2018). ژابین^۲ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «رویکرد ارزیابی نتایج ناخواسته: یک روش قابل قبول برای ارزیابی نتایج ناخواسته برای برنامه‌ریزان توسعه اجتماعی» به بررسی و کاهش پیامدهای ناخواسته در اجرای خط‌مشی‌های کاهش فقر در پاکستان با تأکید بر نتایج به‌عنوان مهم‌ترین معیار ارزیابی خط‌مشی‌ها پرداخته‌اند (Jabeen, 2018).

مدل مفهومی پژوهش

هر تحقیق مفاهیم خاص خود را فراهم می‌سازد و در نهایت زبانی خاص پدید می‌آورد. فرایند مفهوم‌سازی با ارائه تعاریف صورت می‌پذیرد. به بیان دیگر در هر تحقیق ارائه تعاریف برای مفاهیم تازه یا کلیدی کاری پیگیر و مستمر است (Sarukhani, 2006). بر اساس بررسی‌های کتابخانه‌ای محقق و با توجه به تحقیقاتی که در خصوص خط‌مشی‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد صورت گرفته، می‌توان مدل اثربخش ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری را به‌صورت شکل شماره ۱ نشان داد.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق (Source: By author)

¹ Morell

² Jabeen

روش پژوهش

از آنجا که پژوهش حاضر بر شکل‌دهی چارچوب نظری جدید (تدوین تئوری) تأکید و نیاز به بررسی دقیق مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی اسناد و مدارک در این حوزه دارد، از استراتژی تحلیل مضمون بهره می‌برد. پاسخ به سؤال‌های این تحقیق نیازمند نوعی روش‌شناسی است که بتوان نظرات مدیران و خبرگان مزبور را که به طور معمول داده‌هایی کیفی‌اند بررسی و تحلیل کند. بنابراین، از میان رویکردها تحلیل مضمون به دلیل ساختارمندی بیشتر انتخاب گردیده است. در بخش دوم پژوهش به منظور بررسی اعتبار مدل ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری از طریق عوامل استخراج شده در فرایند تحلیل مضمون، روش کمی مدنظر قرار گرفته است. برای اعتبارسنجی و قابلیت کاربرد مدل در جامعه هدف، مدل طراحی شده در جامعه هدف مورد نظر مورد آزمون قرار گرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد کشف رابطه میان خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری با توجه به اسناد بالادستی و مدل‌سازی است.

با توجه به موارد گفته شده، روش پژوهش حاضر آمیخته (کمی و کیفی) از نوع اکتشافی، برحسب هدف، بنیادی - کاربردی، برحسب زمان گردآوری داده، مقطعی و برحسب روش گردآوری داده‌ها و یا ماهیت و روش پژوهش، پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی تأیید عوامل شامل اساتید، صاحب‌نظران، خبرگان مدیریت و مدیران ارشد وزارت امور اقتصادی و دارایی به تعداد ۲۰ نفر می‌باشند که اطلاعات مورد نیاز پژوهش را در اختیار داشتند.

جامعه آماری و حجم نمونه بخش کمی

جامعه آماری در بخش کمی شامل کلیه کارشناسان و مدیران وزارت امور اقتصادی و دارایی به تعداد ۴۰۶۲ نفر برآورد شده است. حجم نمونه در بخش کمی (بررسی اعتبار مدل) با توجه به جدول کوهن ۲۰۵ نفر می‌باشد. نمونه‌گیری در بخش کمی به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انجام شده است.

جامعه آماری و حجم نمونه بخش کیفی

حجم نمونه در بخش کیفی با توجه به محدود بودن جامعه آماری، در این پژوهش تعریف نمی‌شود و از تمامی کارشناسان مربوطه تمام شماری شده است. نمونه‌گیری در این روش کیفی، نمونه‌گیری نظری است که به صورت هدفمند بوده و مصاحبه‌شوندگان بر اساس اهداف پژوهش انتخاب می‌شوند. روش نمونه‌گیری نظری غیرتصادفی است و نمونه‌گیری و مصاحبه تا زمانی ادامه پیدا می‌کند که فرایند تجزیه و تحلیل و اکتشاف به اشباع نظری برسد. اشباع بدین معنی است که هیچ داده تازه و مهمی به دست نیاید و به نوعی کفایت داده‌ها برای تولید نظریه دست یابیم (Quchani, Khorasani et al., 2017).

روش و ابزار گردآوری داده‌ها

بر مبنای رویکرد منتخب برای اجرای پژوهش که هم پژوهش کیفی و هم پژوهش کمی را مورد استفاده قرار می‌دهد، از روش گردآوری مناسب برای هر یک از این رویکردها در حد مورد نیاز استفاده به‌عمل آمده است. برای انجام این پژوهش از روش کتابخانه‌ای، مصاحبه و میدانی استفاده شده است.

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات در بخش کیفی از روش کتابخانه‌ای، میدانی و ابزار مصاحبه استفاده شده است. افراد مورد مصاحبه شامل اساتید، صاحب‌نظران، خبرگان مدیریت و مدیران ارشد وزارت امور اقتصادی و دارایی می‌باشند. در بخش کمی پژوهش به‌منظور بررسی اعتبار مدل اثربخش ارزیابی خطمشی‌های سلامت نظام اداری از پرسش‌نامه استفاده شده است. این پرسش‌نامه شامل ۱۰۸ سؤال می‌باشد؛ شیوه نمره‌گذاری این پرسش‌نامه بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت بود. ۶ بُعد اصلی این پرسش‌نامه خطمشی‌های اداری، خطمشی‌های اجتماعی، خطمشی‌های اقتصادی، خطمشی‌های مالی، خطمشی‌های قضایی و خطمشی‌های سیاسی می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی فرایند تحلیل مضمون

فرایند تحلیل مضمون یکی از راهبردهای پژوهش محسوب می‌شود که از طریق آن نظریه بر مبنای مفاهیم اصلی حاصل از داده‌ها شکل می‌گیرد. یعنی روند شکل‌گیری نظریه در این راهبرد حرکت از جزء به کل است. در فرایند تحلیل مضمون، داده‌های مصاحبه‌ای و متنی در قالب مضامین اولیه قرار می‌گیرند. سپس مضامین اولیه در سه دسته قرار می‌گیرند: مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضمون فراگیر. مضامین اولیه می‌تواند با کدگذاری سطر به سطر، عبارت به عبارت یا پاراگراف به پاراگراف داده‌ها انجام شود. به هر کدام از آن‌ها یک مفهوم یا کد الصاق می‌شود که تحت عنوان مضامین پایه قرار می‌گیرند. سپس اقدام به دسته‌بندی مضامین پایه شده و آنها در قالب مضامین سازمان‌دهنده قرار می‌گیرند و تشکیل مضمون فراگیر پژوهش را می‌دهند. سپس این مضامین در کنار یکدیگر قرار گرفته و به هم ارتباط می‌یابند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کمی

در این پژوهش به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی (انواع شاخص‌ها، جداول و نمودارهای آماری) و آمار استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای و مدل‌سازی معادلات ساختاری) استفاده شده است. این روش برخلاف تحلیل رگرسیون برای تحلیل معادلات ساختاری، روش مناسبی به حساب می‌آید. در این پژوهش، در دو بخش از معادلات ساختاری استفاده شده است. در بخش اول، برای برازش الگوهای اندازه‌گیری و در بخش دوم، به‌منظور سنجش الگوی پیشنهادی و معنی‌داری روابط بین متغیرها، از تحلیل مسیر استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS ویراست ۲۳ و SMART-PLS ویراست ۳ انجام شده است. در پژوهش حاضر سطح معنی‌داری ۰/۰۵

در نظر گرفته شده است. برای بررسی سؤال‌های پژوهش از روش‌های آماری تحلیل عاملی تأییدی، معادلات ساختاری و آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است.

در این پژوهش از طریق مطالعات کتابخانه‌ای مراجعه به اسناد و مدارک مکتوب از قبیل کتب مربوطه، اسناد بالادستی مکتوب مثل قوانین و مقررات و بخشنامه‌ها و ... طراحی متغیرهای پژوهش صورت گرفت. هم‌زمان با شناسایی مضامین، مصاحبه خبرگی با خبرگان مربوطه ترتیب داده شده است. مصاحبه خبرگی عمدتاً از نوع مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته بوده است. سپس به منظور نهایی‌سازی فهرست مضامین و شاخص‌ها، از روش نظرسنجی از خبرگان به روش دلفی استفاده شده است. شرکت‌کنندگان در روش دلفی از ۵ تا ۲۰ نفر را شامل می‌شوند. با توجه به اینکه جهت سنجش مناسبت شاخص‌های معرفی شده از طیف لیکرت استفاده شده است. بنابراین، برای تأیید شاخص‌ها از عدد (۳/۰۰) که سطح متوسط مورد سنجش را نشان می‌دهد استفاده شده است و میانگین نظرات خبرگان شرکت‌کننده در روش دلفی، درباره شاخص‌های مؤثر به وسیله آزمون t با مقدار نظری (۳/۰۰) مقایسه شد. چنانچه نمره شاخص در نظر گرفته شده بیشتر از مقدار نظری (۳/۰۰) باشد، شاخص پیشنهادی در مدل باقی خواهد ماند. نتایج نشان می‌دهد شش بُعد خطمشی‌های اداری، اجتماعی، اقتصادی، مالی، قضایی و سیاسی مورد تأیید خبرگان قرار گرفته و در مدل نهایی حضور دارند.

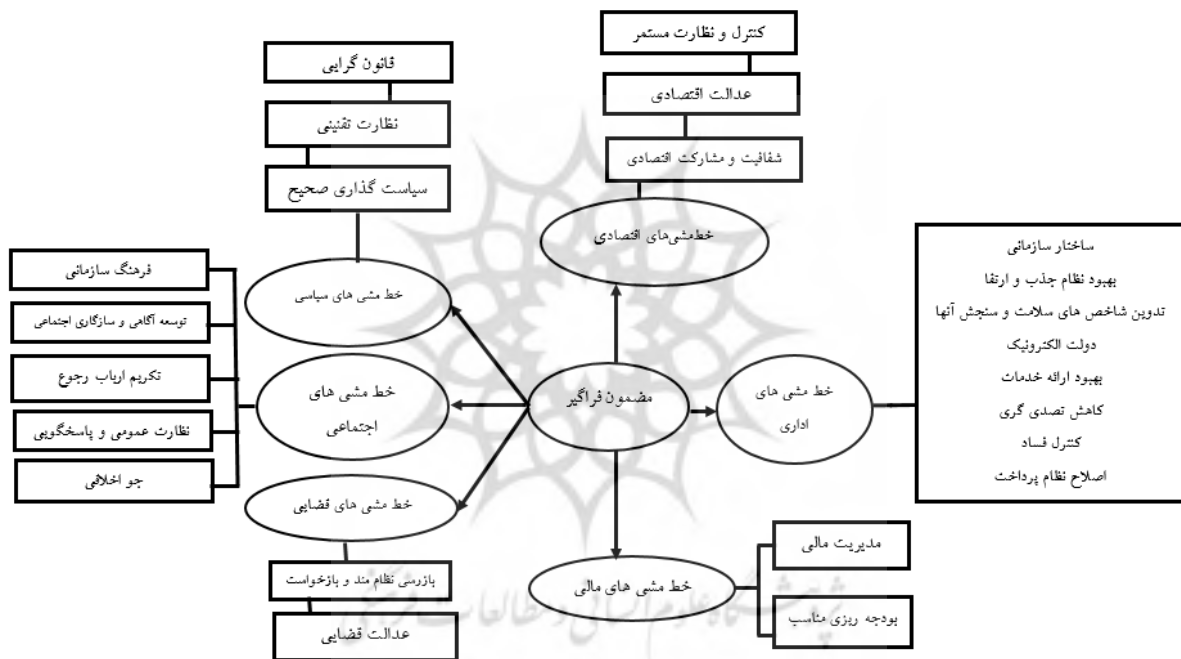
یافته‌های پژوهش

خطمشی‌های سلامت نظام اداری کدام‌اند و چه ابعاد و مؤلفه‌هایی دارند؟ خطمشی‌های سلامت نظام اداری ابتدا از طریق مطالعات کتابخانه‌ای قوانین بالادستی بررسی و خطمشی‌ها (پاره‌گفتارها) مرتبط استخراج گردید. پس از شناسایی شاخص‌ها (پاره‌گفتارها)، به دسته‌بندی عوامل مستخرج از طریق روش تحلیل مضمون پرداخته شد. در نهایت مفاهیم استخراج شده شامل ۱۰۸ کد اولیه (شاخص)، ۲۳ مضمون پایه (مؤلفه) و ۶ مضمون سازمان‌دهنده (بُعد) می‌باشد که تشکیل دهنده مدل مناسب برای ارزیابی خطمشی‌های سلامت نظام اداری هستند. نتایج نشان می‌دهد تمامی شاخص‌ها و ابعاد و مؤلفه‌ها در شش بُعد خطمشی‌های اداری، خطمشی‌های اجتماعی، خطمشی‌های اقتصادی، خطمشی‌های مالی، خطمشی‌های قضایی و خطمشی‌های سیاسی مورد تأیید خبرگان قرار گرفته‌اند.

کدام‌یک از ابعاد و مؤلفه‌های مدل ارزیابی خطمشی‌های سلامت نظام اداری از اولویت بالاتر و بیشتری برخوردار است؟ به منظور اولویت‌بندی مضامین پایه متغیر مدل خطمشی‌های سلامت نظام اداری از آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد از دیدگاه پاسخگویان مضامین پایه مورد بررسی رتبه یکسان ندارند و مضمون پایه «عدالت اقتصادی» در رتبه اول، مضمون پایه «بازرسی نظام‌مند و بازخواست» در رتبه دوم و مضمون پایه «مدیریت مالی» در رتبه سوم اهمیت قرار گرفته‌اند.

مدل نهایی اثربخش ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری چگونه است؟ پس از شناسایی شاخص‌ها (پاره‌گفتارها) و دسته‌بندی عوامل مستخرج با استفاده روش تحلیل مضمون، در نهایت مفاهیم استخراج‌شده شامل ۱۰۸ پاره‌گفتار (شاخص)، ۲۳ مضمون پایه (مؤلفه) و ۶ مضمون سازمان‌دهنده (بُعد) می‌باشد که تشکیل‌دهنده مدل مناسب برای ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری هستند. نتایج نشان می‌دهد تمامی شاخص‌ها و ابعاد و مؤلفه‌ها در شش بُعد خط‌مشی‌های اداری، خط‌مشی‌های اجتماعی، خط‌مشی‌های اقتصادی، خط‌مشی‌های مالی، خط‌مشی‌های قضایی و خط‌مشی‌های سیاسی مورد تأیید خبرگان قرار گرفته‌اند. لذا، مدل مناسب جهت ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری را به صورت شکل شماره ۲ می‌توان ارائه داد.

شکل ۲. مدل نهایی اثربخش ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری (Source: By author)

اعتبار مدل نهایی اثربخش ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری چگونه است؟ با استفاده از رویکرد

مدل‌سازی معادلات ساختاری به بررسی الگوی پیشنهادی پژوهش پرداخته شد که نتایج آن موارد ذیل را نشان داد. نمره شاخص‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) نشان داد میزان ضرایب متغیرهای تحقیق در این دو شاخص از ۰/۶ بیشتر است؛ که نشان‌دهنده پایایی مناسب متغیرهای تحقیق است. اعتبار شاخص‌ها به وسیله بارهای عاملی مورد بررسی قرار گرفت که با توجه به بارهای عاملی محاسبه شده در هیچ سؤالی دارای بار عاملی کمتر از ۰/۵ نبود. روایی همگرا و واگرا که مختص مدل‌سازی معادلات ساختاری است نیز مورد تأیید قرار گرفت.

نمره شاخص ریشه میانگین مربعات باقی مانده استاندارد شده (SRMR) برابر ۰/۰۳۹ می باشد که نشان دهنده مناسبت مدل است.

بر اساس شاخص برازش مدل ساختاری (Q^2)، که قدرت پیش بینی مدل در سازه های درونزا را مشخص می کند، بدین معنی که اگر در یک مدل، روابط بین سازه ها به درستی تعریف شده باشند، سازه ها تأثیر کافی بر یکدیگر گذاشته و از این راه فرضیه ها به درستی تأیید شوند. هنسلر و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را به عنوان قدرت پیش بینی کم، متوسط و قوی تعیین نموده اند. خطمشی های اداری دارای قدرت پیش بینی متوسط و خطمشی های اجتماعی، خطمشی های اقتصادی، خطمشی های مالی، خطمشی های قضایی، خطمشی های سیاسی قوی هستند.

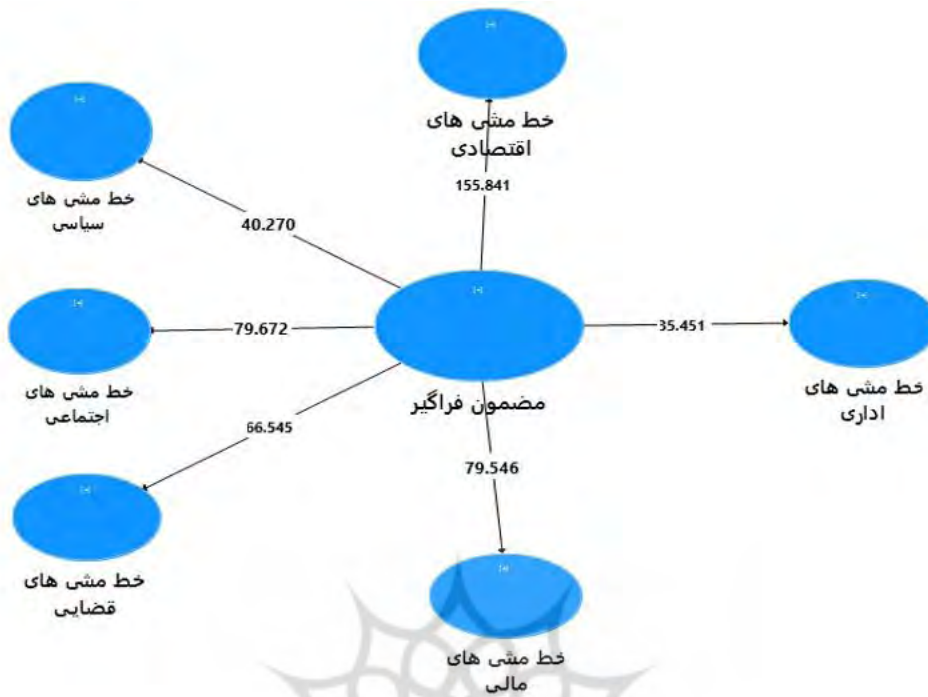
جدول ۲. شاخص برازش مدل ساختاری (Source: By author)

مضمون	CV Red	CV Com
خطمشی های اداری	۰/۲۱۱	۰/۲۶۲
خطمشی های اجتماعی	۰/۳۹۵	۰/۴۴۱
خطمشی های اقتصادی	۰/۴۵۴	۰/۴۶۹
خطمشی های مالی	۰/۴۶۹	۰/۴۸۷
خطمشی های قضایی	۰/۴۰۷	۰/۴۵۵
خطمشی های سیاسی	۰/۴۰۹	۰/۵۲۶

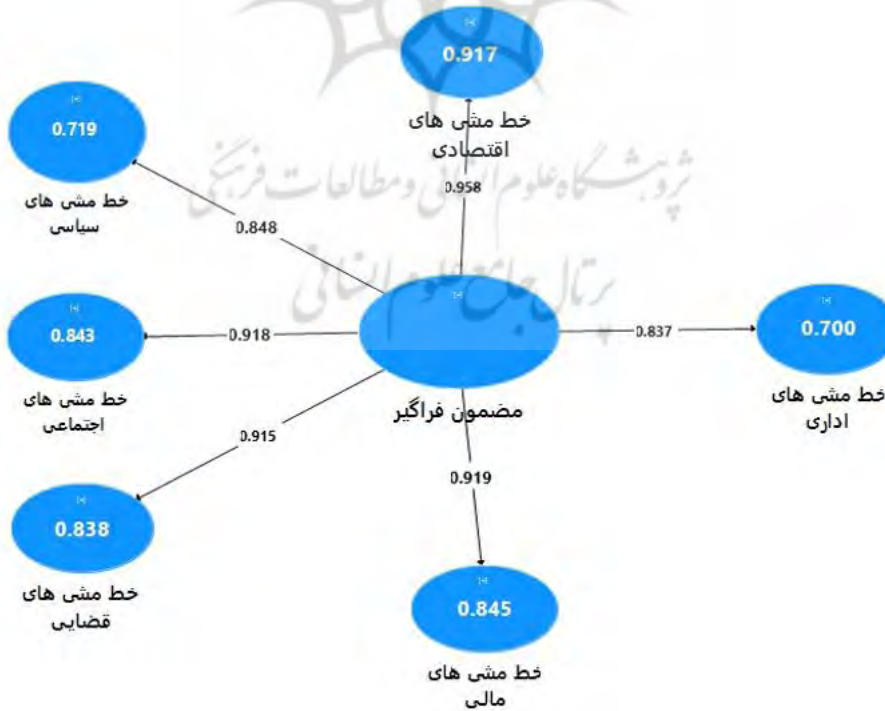
با توجه به برقراری پیش فرض های معادلات ساختاری، به بررسی فرضیه مذکور پرداخته شده است. برای بررسی معنی داری سؤال های پژوهش از آماره t استفاده شده است. چنانچه آماره t، بیشتر از ۱/۹۶ یا کمتر از -۱/۹۶ باشد (در سطح خطای کمتر از ۵ درصد) سؤال تأیید و رابطه معنادار بین دو متغیر حاصل می شود. نتایج ارائه شده در جدول شماره ۳ نشان می دهد مضامین سازمان دهنده خطمشی های اداری، خطمشی های اجتماعی، خطمشی های اقتصادی، خطمشی های مالی، خطمشی های قضایی، و خطمشی های سیاسی عوامل تشکیل دهنده مدل خطمشی های سلامت نظام اداری هستند. همچنین، نتایج ارائه شده نشان می دهد عامل خطمشی های اقتصادی بخش بیشتری از مدل خطمشی های سلامت نظام اداری را تبیین می کند.

جدول ۳. بررسی رابطه متغیرها (Source: By author)

مضمون	ضریب مسیر	آماره t	نوع رابطه
خطمشی های اداری	۰/۸۳۷	۳۵/۴۵۱	مستقیم
خطمشی های اجتماعی	۰/۹۱۸	۷۶/۶۷۲	مستقیم
خطمشی های اقتصادی	۰/۹۵۸	۱۵۵/۸۴۱	مستقیم
خطمشی های مالی	۰/۹۱۹	۷۹/۵۴۶	مستقیم
خطمشی های قضایی	۰/۹۱۵	۶۶/۵۴۵	مستقیم
خطمشی های سیاسی	۰/۸۴۸	۴۰/۲۷۰	مستقیم

شکل ۳. ضرایب معنی داری مسیرهای پژوهش (Source: By author)

شکل ۴. ضرایب معنی داری آماره t (Source: By author)

بحث و نتیجه گیری

از دستاوردهای مهم این پژوهش در مرحله اول شناسایی خط مشی‌های سلامت نظام اداری در قوانین بالادستی کشور جهت ارائه مدل اثربخش ارزیابی آن‌ها می‌باشد. محقق با مطالعه قریب به اتفاق قوانین مرتبط وضع شده کشور و استخراج موارد مرتبط با سلامت نظام اداری این یافته‌ها را با استفاده از روش آماری تحلیل مضمون در قالب ۱۰۸ کد اولیه (شاخص)، ۲۳ مضمون پایه (مؤلفه) و ۶ مضمون سازمان دهنده (بعد) دسته‌بندی کرده و سپس جهت تأیید از نظرات خبرگان استفاده شد و ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن مورد تأیید قرار گرفت که تشکیل‌دهنده مدل مناسب برای ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری هستند.

در کشور تحقیقات زیادی در خصوص ارزیابی خط مشی صورت پذیرفته است؛ لیکن نزدیکترین تحقیق به این پژوهش که به عنوان تحقیق مبنای پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گرفت، مقاله‌ای است که توسط جباری‌پور و همکاران (۱۳۹۳) با موضوع «بررسی و ارزیابی خط‌مشی‌های مبارزه با فساد در برنامه‌های چهارگانه توسعه جمهوری اسلامی» انجام داده‌اند. آنها در این تحقیق با استفاده از روش تحلیل محتوا و تکنیک تجزیه و تحلیل مضمون به ارزیابی و تجزیه و تحلیل محتوای خط‌مشی‌های چهار برنامه گذشته در ابعاد چهارگانه اقتصادی، اداری، اجتماعی و سیاسی در زمینه مبارزه با فساد پرداخته‌اند. آنها در دسته‌بندی این خط‌مشی‌ها صرفاً خط‌مشی‌ها را در برنامه‌های توسعه اول تا چهارم بررسی کردند و سایر قوانین بالادستی را لحاظ ننموده‌اند؛ در حالیکه در تحقیق حاضر سعی شده همه قوانین بالادستی کشور اعم از قانون اساسی، سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی، قانون برنامه پنج ساله ششم، قانون مدیریت خدمات کشوری، سیاست‌های کلی نظام اداری، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، قانون مبارزه با فساد و ... مورد بررسی قرار گیرد و خط‌مشی‌های مرتبط استخراج شود. ضمن اینکه به دسته‌بندی و تحقیقات دانشمندان فوق که اغلب این خط‌مشی‌ها را در چهار بعد دسته‌بندی می‌نمودند دو بعد دیگر یعنی بعد مالی و قضایی اضافه شد و خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری در شش بعد اداری، اجتماعی، اقتصادی، مالی، قضایی و سیاسی دسته‌بندی گردید. براساس نتایج خط‌مشی‌های قضایی در درجه اول اولویت، خط‌مشی‌های اجتماعی در رتبه دوم، خط‌مشی‌های سیاسی در رتبه سوم و خط‌مشی‌های مالی، خط‌مشی‌های اقتصادی و خط‌مشی‌های اداری در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرد.

در نهایت، یافته‌های پژوهش نشان داد خط‌مشی‌های شش گانه اداری، اجتماعی، اقتصادی، مالی، قضایی و سیاسی به همراه مؤلفه‌های آن با مدل اثربخش ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری همخوان و همسو بوده و می‌توانند در مدل نهایی لحاظ گردند.

پیشنهادات

جهت اثربخشی ارزیابی خط‌مشی‌های سلامت نظام اداری، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

بازنگری در ساختار و وظایف در اولویت قرارگیرد تا وظایف و تشکیلات موازی حذف گردد و سطوح مدیریتی کاهش یابد.

فرایندهای انجام کارها و خدمات با استفاده از استانداردهای بین‌المللی، مانند ایزو و .. شفاف و استاندارد شده و مدت زمان ارائه خدمات کاهش یابد.

خدمات و فرایندهای قابل واگذاری به دفاتر پیشخوان بخش عمومی شناسایی و واگذاری آن در اولویت قرار گیرد.

بازرسی‌های سنتی با بازرسی‌های کارآمد و به‌روز جایگزین شده و از روش‌های نوین و سیستم‌های بازرسی الکترونیکی محور استفاده گردد.

سیستم تشویق معرفی کنندگان متخلفین یا همان «سوت زنی» اجرایی و قاعده «سوت زنی» برای کشف تخلفات همانند سایر کشورها و مورد حمایت مسئولان قرار گیرد.

به تخلفات احتمالی کارکنان به صورت فوری و سریع رسیدگی شده و مجازات بازدارنده برای کارکنان متخلف اعمال شود.

نظام عادلانه پرداخت بر اساس شاخص‌های علمی تهیه و اجرا تا تبعیض بین کارکنان رفع گردد. با توجه به اینکه بر اساس آخرین آمار حدود ۶۵ درصد خدمات تا کنون به صورت الکترونیک ارائه می‌گردد، تلاش جهت رشد بیش از پیش و توسعه و نفوذ پذیری بیشتر خدمات بصورت الکترونیکی تا حداقل ۹۰ درصد در اولویت پیگیری قرار گیرد.

با برگزاری دوره‌های آموزشی و تربیتی زمینه تقویت باورهای اعتقادی در بین کارکنان و با توسعه آن در اجتماع با استفاده از ظرفیت رسانه‌ها و ... موجبات تقویت این باورها در سطح جامعه فراهم گردد.

از ظرفیت رسانه‌های ارتباط جمعی جهت اطلاع مردم از حقوق و تکالیف خود در قبال نظام اداری استفاده گردد.

با پیگیری شکایات و پیشنهادات مردم بالاخص به صورت الکترونیکی و مجازی، زمینه تقویت ساز و کارهای نظارت عمومی مردم فراهم گردد.

جلسات مستمر توسط مسئولان دستگاه در همه سطوح مدیریتی با نمایندگان اقشار مختلف جامعه مثل رسانه‌ها و اصناف و فعالان اقتصادی و ... برگزار گردد و مسئولان به مطالبه‌گری آنها پاسخگویی لازم را داشته باشند.

حذف واسطه‌گران و دلالت از پهنه اقتصادی کشور و فراهم نمودن احساس عدالت اقتصادی در بین آحاد جامعه بدین نحو که بدانند ثروت و امکانات اقتصادی کشور برای همگان است و همه حق بهره‌برداری و انتفاع از آن را دارند.

شفافیت در خصوصی‌سازی دولت و واگذاری شرکت‌های دولتی به مردم و بخش خصوصی و رسیدن به «اتاق شیشه‌ای» در اقتصاد که وجود شفافیت باعث ارتقای سلامت و از موانع بروز فساد است.

پروژه‌های نیمه تمام در قالب مشارکت با بخش خصوصی جهت توسعه مشارکت اقتصادی و جلوگیری از هدررفت و خواب سرمایه ملی واگذار شود.

از ظرفیت مولدسازی دارایی‌های بلااستفاده دولت جهت انتفاع اقتصادی سرمایه‌های ملی در اختیار دستگاه از استفاده گردد.

با حمایت از واحدهای تولیدی و بخش‌های مختلف اقتصادی کشور و کاهش دخالت مستقیم دولت در اقتصاد و ایفای نقش نظارتی به جای نقش اجرایی، مشارکت اقتصادی توسعه و شعار «مردمی سازی اقتصاد» محقق گردد.

نظام بودجه‌ریزی سنتی به سمت نظام بودجه‌ریزی عملیاتی و عملکرد محور اصلاح گردد تا منابع عمده و فراوان کشور به درستی هزینه و اثربخشی و بهره‌وری لازم را داشته باشد.

کاهش میزان ردیف‌های بودجه ای (گلوبال) در بودجه پیشنهاد می‌گردد.

کاهش بودجه شرکت‌های دولتی که اغلب زیانده می‌باشند و حجم بالایی از بوجه سالانه را به خود اختصاص می‌دهند با پیگیری تسریع در فرایند واگذاری آنها انجام شود.

نظام خزانه داری کشور از طریق کاهش حساب‌های دولتی و کنترل بر دریافت و پرداخت‌های دولتی اصلاح گردد.

اصلاح نظام نظارتی و مدیریت مالی و حسابرسی کشور از نظام سنت «سندرسی» به نظام «مدیریت بر مبنای عملکرد و خروجی» که باعث رشد و ارتقای عملکرد و بهره‌وری بخش دولتی و به تبع آن ارتقای سلامت نظام اداری خواهد شد.

بازرسی نظام‌مند و کارآمد انجام و با ایجاد و تشکیل سامانه بازرسی به‌روز و در دسترس عموم، از ظرفیت سامانه‌های الکترونیکی و فضای مجازی بهره‌گیری حداکثری صورت پذیرد.

سامانه‌های طراحی شده جهت کنترل و نظارت بر دارایی مقامات به صورت کامل پیاده‌سازی شود.

ثروت‌های نامشروع ضبط و به حساب صاحب‌مال و یا بیت‌المال مسترد گردد.

از تبعیض در برخورد با مفسدان و دانه درشت‌ها جلوگیری شود.

سیاست‌گذاری در حوزه سلامت نظام اداری اصلاح و سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مؤثرتر و کارآمدتر تدوین شود.

قوانین مرتبط با سلامت اداری در راستای کاربردی‌تر شدن خط‌مشی‌های مربوطه به روز رسانی شود.

نهادهای و افراد صاحب قدرت سیاسی از محافظه کاری پرهیز و نظارت بیشتری اعمال نمایند.

نهادهای و صاحبان قدرت سیاسی، بویژه مجلس شورای اسلامی، به شکایات مردم رسیدگی مؤثر و نتیجه محور داشته باشند.

با انجام سنجش و ارزیابی از میزان اجرای خط‌مشی‌های مرتبط و تلاش در راستای عمل بیشتر به آنها زمینه

قانون‌گرایی و عمل‌بیش از پیش به قوانین فراهم گردد.

مشارکت نویسندگان

این مقاله مستخرج از رساله دکتری محمد رحمانی، دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان با راهنمایی دکتر نوید فاتحی راد و دکتر شیوا مداحیان و مشاوره دکتر محسن زاینده‌روی و دکتر مژگان درخشان می‌باشد.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Alkin, M. C., & Christy, C. A. (2012). *An Evaluation Theory Tree*. In M. Alkin (Ed), *Evaluation roots, A wider oerspective of Theorists views and influence*. SAGE, Thousand Oaks.
- Amiri, M., Nargesian, A., & Bahri Roudposhti, A. (2014). Measuring corruption and administrative integrity in Tehran Municipality. *Organizational Behavior Studies Quarterly*, 4, 65-96. (In Persian)
- Bostan Zar, J., Rahman Sorsht, H., Sharifzadeh, F., & Taqavi Fard, M. T. (2018). A Dynamic Model for Public Policy Evaluation (As evidence: Development Plans). *Economic Strategy*, 7(25).
- Choi, H., Hong, S., & Lee, J. W. (2018). Does increasing gender representiveness and diversity improve organizational integrity? *Public Personnel Management*, 47(1), 73-92.
- Danaei Fard, H., Abdali, R., & Mahmoudi Kochsaraei, A. A. (2019). Researches on corruption and administrative health in Iran: a domain review. *Audit knowledge*, 20(79), 201-218. (In Persian)
- Gorjipour, H., Khashei, V., Eslambolchi, A., & Asghari Sarem, A. (2019). Developing the Evaluative Model for Cultural Policy Making Process based on Qualitative Study of Cultural Documents of Islamic Republic of Iran. *Journal of Public Administration*, 11(1), 47-72. <https://doi.org/10.22059/jipa.2019.268859.2409> (In Persian)
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1981). *Effective evaluation: Improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches*. Jossey-Bass.
- Habibi Tabar, H. (2017). Administrative health in the light of Islamic supervision and control and its comparison with Iran's administrative system. *Ethical Research Quarterly*, 8(4), 97-116. (In Persian)
- Hajatpour, S., Danesh Fard, K., Taban, M., & Amirnejad, Q. (2018). Providing a model of successful evaluation of social security organization's general policies based on professional ethics. *Ethical researches*, 37(10), 111-128.
- Hamidi, K., Ahmadi, A., Daneshfard, K., & Seyf, A. (2019). A model for evaluation of human resource development policies of government employees. *Modiriat-e- farda*(57), 67-82.
- Hosainpoor, D., Sharifzadeh, F., Noori, R., & Karimian, O. (2019). Application of Grounded Theory in Assessing the Economic Policies of the Islamic Parliament. *Public Organizations Management*, 7(2), 135-148. <https://doi.org/10.30473/ipom.2019.42898.3367>
- Hu, J., Li, X., Duncan, K., & Xu, J. (2020). Corporate relationship spending and stock price crash risk: Evidence from China's anti-corruption campaign. *Journal of Banking & Finance*, 113, 105758.

- Iran Islamic Council Research Center. (2023). *Economic and social parameters affecting administrative corruption in Iran (economics of crime and administrative corruption)*. <https://rc.majlis.ir/fa/report/show/729421> (In Persian)
- Jabaripur, M., Abedi jafari, H., & Abooie Ardekani, M. (2015). Anti-Corruption Policies in Islamic Republic of Iran's Quad Development Program. *Iranian Journal of Public Policy*, 1(2), 51-68. <https://doi.org/10.22059/ppolicy.2015.57159>
- Jabeen, S. (2018). Unintended outcomes evaluation approach: A plausible way to evaluate unintended outcomes of social development programmes. *Evaluation and program planning*, 68, 262-274. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2017.09.005>
- Javanbakht, S., Mohammadi, M., & Rezaeifar, H. (2022). Management competencies of organizational health based on administrative system transformation policies. *Strategic and Macro Policy Quarterly, in Press*. <https://doi.org/10.30507/JMSP.2023.363123.2488> (In Persian)
- Kargar Shouroki, H., Rezayi Sadrabadi, A., & Rahmani shamsi, J. (2021). Requirements of Executive Policies to Implement General Policies of Administrative Integrity. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 9(35), 586-608. <https://doi.org/10.30507/jmsp.2021.277104.2217>
- Kargar Shuraki, H., Rezaei Sadrabadi, A., & Rahmani Shamsi, J. (2021). Executive policies for the implementation of the general policies of the administrative system in the field of administrative health Quarterly. *Strategic and macro policies*, 587-608. (In Persian)
- Kia, F., Hashemi, A., & Fazel Anwari Yazdi, A. (2016). Investigating the relationship between organizational culture and administrative health inefficiency in the employees of Lamard Health Center. *Journal of Iran University of Medical Sciences*, 65-73. (In Persian)
- Mark, M., Henry, G., & Julnes, G. (2000). *An Integrated Framework for Understanding, Guiding, and Improving Policies and Programs* (1 ed.). Jossey – bass, San Francisco.
- Morell, J. A. (2018). Systematic iteration between model and methodology: A proposed approach to evaluating unintended consequences. *Evaluation and program planning*(68), 243-252. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2017.09.006>
- Nouri, K., Foraty, H., Hemtiani, H., & Faezy Razi, F. (2020). . . , 63(5), -. doi: . (2020). Presenting a Conceptual Model for Evaluating the Implementation of Administrative System Policy: A Case Study of Executive Bodies and Medical Universities of Semnan Province. *Medical journal of mashhad university of medical sciences*, 63(5). <https://doi.org/10.22038/mjms.2020.19119>
- Quchani Khorasani, M., Hosseinpour, D., Mahmoudzadeh, A., & Alwani, S. M. (2017). Identifying the development factors of open innovation processes in cyber security research institutions with a data base approach. *Scientific-Research Quarterly of Smart Business Management Studies*, 7(26), 37-70. (In Persian)
- Rafizadeh, A., Mirsepasi, N., & Azar, A. (2016). Design Model of Performance Management at the State Level. . *Public Organizations Management*, 4(4), 81-100.
- Rossi, P., Lipsey, M., & Freeman, H. (2004). *Evaluation: A Systematic Approach* (7 ed.). SAGE, Thousand Oaks.
- Sarukhani, B. (2006). *Research methods in social sciences* (2 ed., Vol. 1). Research Institute of Humanities and Cultural Studies, Tehran.
- Shokri, Z., & Kheyrgu, M. (2018). How to evaluate the quality of public policies in Iran: Exploration's Mixed Methodology Research. *Public Organizations Management*, 6(2), 79-94.

- Soltani, A. M. (2020). National Evaluation System; a Missing Link in the Legislation and Planning System of the Islamic Republic of Iran. *Iranian Journal of Public Policy*, 6(4), 137-154. <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2020.75197>
- Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>
- Vaezi, R., & Mohammadi, M. (2018). A model for evaluating public policies in Iran (value added tax policy study). *Public Management Perspectives*, 8(29), 47-72.
- Vaezi, R., Sharifzadeh, F., & Mohammadi, M. (2016). A model for evaluating public policies in Iran (a case study of value-added tax policy). *Public Administration Perspective*, 29. (In Persian)
- Yagoubi, N., & Yousefi Tabas, H. (2014). The administrative system health with the aim of executing general administrative policies: the case of developing E-government to improve the administrative system health from the perspective of staffs in Birjand university. *Administrative Law Quarterly*, 7, 113-142. (In Persian)
- Zarandi, S. (2006). *Designing a framework for administrative health* [Master's thesis, University of Tehran]. (In Persian)

